

Attila Kovács*

E-kompetence učiteljev v dvojezičnih šolah - predstavitev projekta

POVZETEK

Temeljni cilj projekta z naslovom »E-kompetence učiteljev v dvojezičnih šolah je bil dvig ravni e-kompetenc učiteljev in madžarskem jeziku v dvojezičnih šolah (slovensko-madžarskih) v Prekmurju, posledično pa tudi dvig konkurenčnosti znanja otrok, ki obiskujejo dvojezične vzgojno-izobraževalne zavode na narodnostno mešanem območju severovzhodne Slovenije. V sklopu projekta so se v prvi vrsti razvijale e-storitve in e-vsebine predvsem v madžarskem jeziku, delno dvojezično in se usposabljali učitelji in strokovni delavci pri uporabi le-teh. Posredni cilji projekta je bil dvig informacijske pismenosti v dvojezičnih vzgojno-izobraževalnih zavodih, večja izmenjava dobrih praks med učitelji in večje povezovanje dvojezičnih šol med sabo ter z okoljem.

Ključne besede: dvojezične šole v Prekmurju, e-kompetence, e-vsebine, prekmurški Madžari, šolstvo.

1. Uvod

V obdobju med 01. 10. 2011 in 31. 08. 2013 se je izvajal projekt z naslovom »E-kompetence učiteljev v dvojezičnih šolah«, ki ga je delno financirala Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport. Nosilni partner projekta je bil Zavod za kulturo madžarske narodnosti, ki je koordiniral delo 12 konzorcijskih partnerjev (Vrtec Lendava, Dvojezična osnovna šola I Lendava, Dvojezična osnovna šola II Lendava, Dvojezična osnovna šola Genterovci, Dvojezična osnovna šola Dobrovnik, Dvojezična osnovna šola Prosenjakovci, Dvojezična srednja šola Lendava, Univerza v Mariboru (Filozofska fakulteta), Inštitut za narodnostna vprašanja, Zavod Antona Martina Slomška, Zavod Republike Slovenije za šolstvo in Pomurska madžarska samoupravna narodna skupnost).

Temeljni cilj projekta z naslovom »E-kompetence učiteljev v dvojezičnih šolah« je bil dvig ravni e-kompetenc učiteljev v madžarskem jeziku v dvojezičnih šolah (slovensko-madžarskih) v Prekmurju, posledično pa tudi dvig konkurenčnosti znanja otrok, ki obiskujejo dvojezične vzgojno-izobraževalne zavode na narodnostno mešanem območju severovzhodne Slovenije.

V sklopu projekta so se v prvi vrsti razvijali e-storitve in e-vsebine predvsem v madžarskem jeziku, delno dvojezično (priročnike, učne priprave, e-gradiva, e-učbenike, spletne učilnice, on-line strokovne slovarjev...). Poleg razvoja smo usposabljali učitelje in strokovne delavce pri uporabi le-teh, širili rezultate v slovenski (in madžarski) prostor ter na drugi strani uporabljali sodobne IKT storitve in vsebine za podporo omenjenim ciljem. Med posrednimi cilji projekta bi omenili dvig informacijske pismenosti na dvojezičnih vzgojno-izobraževalnih zavodih (VIZ), večjo uporabo že obstoječe

informacijsko-komunikacijske tehnološke (IKT) opreme, e-storitve, e-vsebin, boljšo izrabljenost didaktične in splošne programske opreme dobavljene VIZ, večjo izmenjavo dobrih praks med učitelji in večjo povezovanje dvojezičnih šol z okoljem.

V okviru projekta so se izvajale naslednje aktivnosti, oz. vsebinski sklopi:

- razvijanje jezikovnih e-kompetenc v madžarskem jeziku;
- razvoj e-gradiv
- razvijanje in nadgradnja poučevanja madžarskega jezika z uporabo IKT
- oblike motivacij za spoznavanje madžarskega jezika in kulture z IKT

2. Razvijanje jezikovnih e-kompetenc v madžarskem jeziku

V sklopu razvijanja jezikovnih e-kompetenc v madžarskem jeziku smo temeljne seminarje v sklopu poti do e-kompetentnosti učiteljev prevedli v madžarski jezik ter ustrezno vsebinsko nadgradili (usmerjene diskusije na forumih v madžarskem jeziku, aktualna problematika narodnostne skupnosti itd.). Posebno pozornost smo posvetili strokovnim terminom v madžarskem jeziku, obravnavane vsebine pa smo aktualizirali s problematiko dvojezičnega območja. Poleg seminarjev za e-kompetentnost učiteljev smo izvedli še seminarje za dvig e-kompetentnosti učiteljev v madžarskem jeziku pri strokovnih predmetih. Ker so v sklopu aktivnosti razvoja e-gradiv učitelji dvojezičnih VIZ pripravili večje število e-vsebin, smo izdelane e-vsebine (e-gradiva) predstavili v obliki svetovanj.

Za vodstvene delavce (ravnatelje in njihove pomočnike) smo na novo razvili seminarja s področja jezikovne prepoznavnosti dvojezičnih zavodov in poslovne komunikacije v madžarskem jeziku ter seminar naprednih znanj IKT v madžarskem jeziku. S pomočjo seminarja Jezikovna prepoznavnost dvojezičnega zavoda smo želeli ugotoviti, kako

*Inštitut za narodnostna vprašanja, Erjavčeva 26,
SI - 1000 Ljubljana

E-naslov: attila.kovacs@guest.ames.si

sta opredeljeni jezikovna prepoznavnost in uporaba obeh jezikov v delu in življenju dvojezičnih zavodov. Na podlagi analiz smo postavili smernice in skupna izhodišča za spremembe v jezikovni prepoznavnosti dvojezičnih zavodov. Za lažje doseganje navedenih ciljev smo za vodilne delavce dvojezičnih zavodov razvili še seminar poslovne komunikacije in naprednih znanj IKT v madžarskem jeziku. S tem smo želeli okrepiti uporabo madžarskega jezika v poslovni komunikaciji v dvojezičnih zavodih.

3. Razvoj e-gradiv

Pri načrtovanju projekta je bilo ugotovljeno, da e-vsebine niso potrebne le za dvojezične osnovne in za dvojezično srednjo šolo, temveč tudi za vrtce in za dvojezično osnovno šolo za otroke s posebnimi potrebami. Predvidevanja je potrdila tudi spletna anketa, ki je bila izvedena med učitelji in ravnatelji dvojezičnih VIZ. Rezultati ankete so pokazali, da je največja potreba po razvoju e-vsebin v madžarskem jeziku za predmet madžarščina kot drugi jezik. Iz tega razloga je potekal razvoj e-vsebin za predmet madžarščina kot drugi jezik na celotni vertikalni v dvojezični osnovni in srednji šoli ter tudi v šoli za otroke s posebnimi potrebami. Poleg predmeta madžarščina kot drugi jezik se je v dvojezičnih osnovnih šolah pokazala potreba po razvoju e-vsebin za predmeta zgodovina in geografija Madžarske, za predmet naravoslovje in za prvo triado dvojezičnih osnovnih šol. E-vsebine smo razvili tudi za vrtce na dvojezičnem področju, in sicer v obeh jezikih, torej v slovenščini in madžarščini. Prav tako so bile s pomočjo spletne ankete določene e-vsebine, ki so bile pripravljene za dvojezično srednjo šolo. Poleg že omenjenega predmeta madžarščina kot drugi jezik so se razvijale e-vsebine za zgodovino, matematiko, ekonomijo in strojništvo. Kot pomožno gradivo za izvedbo pilotnega projekta »Delna zunanja diferenciacija pri madžarščini kot drugem jeziku v Dvojezični srednji šoli Lendava« smo prav tako razvili potrebne e-vsebine.

3.1. Vzpostavitev oz. nadgradnja on-line zbirke izrazov kot pomožnega učnega gradiva pri strokovnih predmetih

V sklopu analize potreb se je pokazalo znano dejstvo, da imajo učitelji v dvojezičnih šolah veliko težav s strokovno terminologijo. Iz tega razloga smo razvili on-line dvojezične (slovensko-madžarske, madžarsko-slovenske) zbirke izrazov za področja matematike, likovne umetnosti, geografije, zgodovine, kemije, fizike, strojništva, ekonomije, poslovne komunikacije, knjižničarstva, madžarščine (posebej za književnost in posebej za jezikoslovje), za glasbeno umetnost, šport (za predšolske otroke oz. za prvo triado dvojezične osnovne šole) in zbirko za otroke s posebnimi potrebami. On-line zbirke omogočajo nadaljnji razvoj zbirke oz. dopolnjevanje vsebine le-teh tudi po končanem projektu.

4. Razvijanje in nadgradnja poučevanja madžarščine kot drugega jezika z uporabo IKT

V okviru projekta smo pripravili e-priročnik za učitelje dvojezičnih osnovnih šol in dvojezično srednjo šolo. Priročnik je sestavljen iz dveh sklopov. Prvi del priročnika je dejansko namenjen učiteljem, predvsem začetnikom. V tem delu, ki so ga

pripravili sodelavci Zavoda Republike Slovenije za šolstvo in sodelovanju z učitelji dvojezičnih šol, sta predstavljena teoretični in zakonski okvir dvojezičnega šolstva v Prekmurju ter primeri dobre prakse učiteljev za vse obstoječe modele izvajanja dvojezičnega pouka za celo vertikalno v osnovni in srednji šoli. Avtorji so se dotaknili tudi kritičnih točk izvedbe dvojezičnega pouka, poskusov, ki potekajo v okviru projekta, ter vizije dvojezičnega šolstva. V drugem delu, ki je bolj teoretično zasnovan in so ga pripravili sodelavci Inštituta za narodnostna vprašanja in Oddelka za madžarščino Filozofske fakultete Univerze v Mariboru, so predstavljeni tuji modeli manjšinskega/dvojezičnega šolstva, torej mednarodne primerjave.

Ob pripravi priročnika smo izvedli tudi konferenco, na kateri so modele, značilnosti in težave manjšinskega šolstva predstavili strokovnjaki in praktiki iz Slovenije in iz tujine (v prvi vrsti zamejski Slovenci, zamejski Madžari in manjšine na Madžarskem).

V okviru projekta smo namenili posebno pozornost pouku madžarščine kot drugega jezika. Po eni strani zato, ker so imeli učitelji doslej zelo malo pripomočkov za pouk tega predmeta, po drugi strani pa nam je jasno, da je eden osnovnih pogojev za ohranitev dvojezičnega pouka pouk madžarščine kot drugega jezika. Prav zaradi tega je bil med projektnimi načrti zajeta priprava e-priročnika, e-učnih priprav in e-zbirke nalog za madžarščino kot drugi jezik.

E-priročnik je metodološki priročnik za pouk madžarščine kot drugega jezika, neke vrste napotek učiteljem, kako učiti madžarščino učence, katerih materni jezik ni madžarski, saj učitelji dvojezičnih šol niso bili deležni tovrstnega metodološkega usposabljanja.

E-učne priprave in e-zbirke nalog smo pripravili za dvojezične osnovne šole oziroma za učitelje teh šol. E-učne priprave se navezujejo na teme, izbrane in izdelane na osnovi učnih načrtov, e-naloga oziroma e-zbirka nalog pa je sestavljena iz književnega in jezikovnega sklopa.

4.1. Diferenciacija pouka pri madžarščini kot drugem jeziku v dvojezični srednji šoli Lendava

Poskus diferenciacije smo izvajali na Dvojezični srednji šoli Lendava v okviru projekta »E-kompetence učiteljev v dvojezičnih šolah«. Poskus, katerega uvedbo so podprli strokovni delavci šole, Zavod Republike Slovenije za šolstvo in Pomurska madžarska samoupravna narodna skupnost, smo izvajali v 1. letniku vseh izobraževalnih programov Dvojezične srednje šole Lendava. Bistvo poskusa je bilo, da se dijaki, ki se v dvojezično srednješolsko izobraževanje vključijo brez znanja madžarščine, ker so končali osnovno šolo s slovenskim učnim jezikom, madžarščino kot drugi jezik učijo ločeno od dijakov, ki so končali dvojezične osnovne šole. S poskusom smo želeli ugotoviti, ali bi dijaki obeh skupin – nadaljevalne in začetne – bolje napredovali pri pouku madžarščine, če bi ta potekal na dveh ravneh zahtevnosti (zunanja diferenciacija), kot napredujejo sedaj, ko so skupaj v isti skupini. Kontrolno skupino so predstavljali dijaki 1. letnika vseh programov Dvojezične srednje šole, ki so v šolskem letu 2011/12 usvajali madžarščino kot drugi jezik. Za izvajanje poskusa so bile pripravljene potrebne strokovne podlage (priloge k učnim načrtom oz.

katalogom znanj, testi za preverjanje jezikovnega znanja ter anketni vprašalnik za dijake), opravljeno je bilo testiranje in anketiranje dijakov kontrolne skupine. Delo v eksperimentalni skupini je bilo spremljano tudi s hospitacijami in z rednimi razgovori z učitelji. Ob koncu šolskega leta 2012/13 smo izvedli testiranje in anketiranje dijakov eksperimentalne skupine, izvedli intervjuje ter anketiranje učiteljev.

5. Vrste motivacije za spoznavanje madžarskega jezika in kulture z IKT

5.1. Hkratno opismenjevanje v slovenščini in madžarščini

Poskus hkratnega opismenjevanja v slovenščini in madžarščini v dvojezični osnovni šoli je potekal v okviru projekta »E-kompetence učiteljev v dvojezičnih šolah«. V projektu so sodelovale vse 4 dvojezične osnovne šole, Zavod za kulturo madžarske narodnosti, Zavod RS za šolstvo in Pomurska madžarska samoupravna narodna skupnost. Eksperimentalna skupina je bila na Dvojezični osnovni šoli I Lendava, na ostalih treh šolah, na Dvojezični osnovni šoli Genterovci, na Dvojezični osnovni šoli Dobrovnik in na Dvojezični osnovni šoli Prosenjakovci pa so se nahajale kontrolne skupine. Cilj uvajanja hkratnega opismenjevanja je bil ustvariti pogoje, ki bi že v prvem razredu spodbujali starše/učence k opismenjevanju v madžarskem jeziku in izbiri predmeta madžarščina kot materinščina/prvi jezik. V okviru poskusa smo želeli ugotoviti, ali je mogoče s sedanjima načinoma opismenjevanja učencev, po katerih se ti opismenjujejo v slovenščini oz. madžarščini, drugi učni jezik pa usvajajo na ravni drugega jezika oz. jezika okolja, dodati tudi tretjo možnost (hkratno opismenjevanje), ki bi omogočala doseganje tega cilja. Z uvedbo hkratnega opismenjevanja starši/učenci ne bi bili prisiljeni postavljati državnega in maternega jezika v hierarhično razmerje oz. na simbolni ravni izbirati med eno ali drugo narodno identiteto.

Delo v eksperimentalni in kontrolni skupini je potekal v skladu z izvedbenim načrtom uvajanja, spremljanja in evalvacije poskusa. Učitelji obeh skupin so bili deležni načrtovanih izpopolnjevanj, preverjanje bralne zmožnosti je bilo omogočeno s standardiziranimi preizkusi za slovenščino in z ustreznimi prilagoditvami za madžarščino ter z diagnostičnimi testi v madžarščini. Učitelji, sodelavci v projektu, so na osnovi prvega testiranja pripravili načrt dela za vsakega učenca, vključenega v poskus. Sproti so beležili ugotovitve o njegovih dosežkih in načrtovali morebitne dopolnitve oz. prilagoditve individualnega načrta glede na učenčev napredek.

5.2. Pilotni jezikovni tabor z uporabo IKT za učence enojezičnih osnovnih šol, ki so se vpisali v dvojezično srednjo šolo – izvedba jezikovnega tabora

V Dvojezično srednjo šolo Lendava se v prvi vrsti vpisujejo otroci iz dvojezičnih osnovnih šol, določeno število dijakov se pa vpiše iz okoliških enojezičnih (slovenskih) osnovnih šol. Z namenom, da bi slednjim čim bolj olajšali vstop v novo, dvojezično okolje, smo učencem, ki so se vpisali iz enojezičnih šol, kakor tudi (njihovim) učiteljem, organizirali jezikovni tabor na Madžarskem. Cilj pilotnega jezikovnega tabora je bil poleg tega, da bi olajšali vstop učencev enojezičnih šol v dvojezično

srednjo šolo tudi to, da jim čim bolj približamo madžarsko kulturo in jezik.

5.3. Promocija madžarskega jezika in kulture

V okviru tega sklopa projekta smo želeli madžarski jezik in kulturo približati ne le učencem in dijakom z dvojezičnega/narodnostno mešanega območja, ampak tudi učencem okoliških enojezičnih osnovnih šol, ki gravitirajo na dvojezično srednjo šolo, kakor tudi širšemu slovenskemu prostoru, kar je prav gotovo ena od dodanih vrednosti samega projekta. Da bi dosegli ta cilj, smo v sklopu projekta predstavili nekatere kulturne in znanstvene dosežke madžarske manjšine v Prekmurju. Književnost je eno od področij, kjer je Madžarom v Sloveniji uspelo ustvariti trajne vrednote. S pomočjo samostojnih študij smo prikazali literarno zgodovino Madžarov v Sloveniji, zgodovino madžarskega tiska in založništva v Sloveniji ter sodobno madžarsko književnost v slovenskem kulturnem prostoru. Ustvarjalno moč Madžarov v Sloveniji si prizadeva prikazati tudi Antologija prekmurskih madžarskih pesnikov z življenjepisi ustvarjalcev, katerih dela so predstavljena v zbirki. V okviru projekta smo pripravili tudi več nalog etnološkega značaja. Proti koncu 19. stoletja sta bili izdani dve publikaciji, ki prikazujeta Prekmurje oziroma prekmurske Slovence. Poleg prevoda obeh del v slovenski jezik sta predstavljena tudi etnologa, avtorja del. Pripravili smo tudi dokumentarni film o muzejih in stalnih razstavah na dvojezičnem območju Prekmurja (filmu posvečamo še muzejsko-pedagoško vlogo). Del zgodovine Madžarov v Sloveniji je predstavljen v prekmurski madžarski kronologiji, biografskem leksikonu prekmurskih Madžarov in študiji o demografskih podatkih Madžarov v Sloveniji. Potrebno je omenimo še e-razstavo razglednic s prizori narodnostno mešanih naselij Prekmurja in dokumentarni film, ki govori o usodnih dogodkih iz zgodovine Madžarov v Sloveniji.

Pri promoviranju madžarske kulture in jezika smo namenili posebno mesto predstavitvi madžarske ljudske glasbe in madžarskih ljudskih plesov v dvojezičnih šolah, v enojezičnih slovenskih šolah, ki gravitirajo na dvojezično srednjo šolo, kakor tudi v širšem slovenskem prostoru (npr. Ljubljana).

5.4. Razvoj novih izbirnih predmetov: madžarski ljudski plesi, madžarska ljudska glasba in etnologija Madžarov

Širjenje zavesti in motivacije za spoznavanje madžarskega jezika in kulture predstavlja eno izmed ključnih dodanih vrednosti. Prav zaradi navedenega smo v sklopu projekta s pomočjo uglednih strokovnjakov tako iz Slovenije kot z Madžarske razvili nove izbirne vsebine: madžarski ljudski plesi, madžarska ljudska glasba in etnologija Madžarov - s posebnim poudarkom na etnologiji prekmurskih Madžarov.

5.5. Razvoj on-line izobraževanja na temo narodi in kulture v sosedstvu

Interaktivno gradivo sosednjih narodov in kultur predstavlja madžarsko kulturo v osmih različnih vsebinskih sklopih: glasba, književnost, jezik, zgodovina, zemljepis, umetnost, Madžari v Sloveniji in zanimivosti. S pomočjo testov uporabniki zlahka preverijo svoje znanje, ki ga pridobijo z uporabo gradiva.

5.6. Razvoj in izvedba fakultativnega poučevanja madžarskega jezika z IKT

Po podatkih slovenskega popisa prebivalstva iz leta 2002 je za Lendavo Ljubljana drugo mesto, kjer živi največ pripadnikov madžarske narodnosti v Sloveniji. V okviru projekta smo zajeli tudi fakultativni pouk madžarščine v Ljubljani. Pri izvajanju fakultativnega pouka madžarskega jezika, ki je potekal v štirih skupinah, smo uporabili tudi IKT oziroma e-gradiva, ki so jih razvili sodelavci projekta.

6. Zaključek

Novonastale e-vsebine in e-storitve so namenjene v prvi vrsti učiteljem in učencem dvojezičnih VIZ v Prekmurju. Zaradi zastavljenega koncepta promocije zavesti o pomembnosti madžarskega jezika in kulture v lokalnem in širšem okolju pa so vsebine dostopne tudi staršem, otrokom in ostalim prebivalcem na dvojezičnem in širšem območju. Vse razvite e-storitve in e-vsebine so dostopne preko spletnega portala projekta (**www-e-kompetencia.si**).